

Název vzdělávacího materiálu: Střední Evropa – Polsko, Slovensko, Maďarsko

Autor: Mgr. Martin Kovačka

Předmět: Zeměpis

Ročník: 9.

Tematický celek: Geografie světadílů – Evropa.

Stručný popis aktivity: Zápis a studijní materiál pro přírodní podmínky, historii a socio-ekonomii Polska, Slovenska a Maďarska.

Časová náročnost: 90 min

Metodické poznámky:

Materiál lze rozložit na více částí a použít ve více vyučovacích hodinách.

Materiál slouží k osvojení a zapamatování učiva.

Materiál lze využít jako zápis po výkladu nebo materiál rozdat žákům před výkladem, během výkladu si žáci v textu podtrhávají a dopisují vlastní poznámky.

Ověření: 25. 4. 2012 (9. A)

Polsko (hl.m. Varšava)

Rozloha: 312 680 km²

Obyvatelstvo: 38 500 000

- republika
- velká města: Lodž, Krakov

Přírodní podmínky:

- země nížin, rovin a plošin
- pohoří se nacházejí pouze u hranic s Českou republikou a Slovenskem
- na hranicích s Běloruskem – Bělověžský prales (poslední místo výskytu zubra evropského)
- podnebí je na SZ ovlivňováno mořem, směrem na východ se mění ve vnitrozemské – chladnější léta a mírné zimy

Historie:

- 9. století – Slované založili na tomto území mocný stát
- 17. století – postupný úpadek Polska, rozděleno mezi Rakousko, Rusko a Prusko (Německo)
- 18. století – během trojího dělení Polsko úplně přestalo existovat
- 1918 – znovu získalo Polsko nezávislost
- 2. sv. válka – nejprve bylo Polsko rozděleno mezi Německo a Rusko, později bylo celé okupováno Německem, milióny Poláků zabity, na území Polska bylo vybudováno mnoho koncentračních a vyhlazovacích táborů (nejznámější Osvětim – Březinka)
- 1947 – nástup komunismu (Polsko se dostává na 40 let do mocenského vlivu SSSR)
- v 70. a 80. letech začínají na severu protestovat proti vládě komunismu dělníci a vzniká hnutí Solidarita
- 1978 – papežem zvolen polský kardinál Karol Wojtyła – Jan Pavel II.
- 1990 – pád komunistického režimu
- DNES: mnoho Poláků pracuje v západní Evropě, 2004 vstup do EU

Zemědělství:

- skoro polovinu území zabírá orná půda
- zemědělství je velmi neefektivní a dodnes zaměstnává asi 25% obyvatel
- brambory (2. místo na světě)
- prasata, skot, koně
- rybolov
- významná je také produkce medu

Těžba:

- černé uhlí (4. na světě)
- měď, síra

Průmysl:

- největší tepelná elektrárna v Evropě (Belchtów)
- postupně klesá význam hutnického průmyslu
- textilní a potravinářský průmysl
- chemický prům., výroba cementu

+

- je nutná modernizace celé silniční sítě
- významné přístavy Štětí s Gdaňsk
- turistika – Krakov (královský hrad, nedaleké solné doly), Osvětim (památka 2. sv.v.)

Slovensko (hl.m. Bratislava)

Rozloha: 49 040 km²

Obyvatelstvo: 5 400 000

- republika

Přírodní podmínky:

- více než polovinu území zaujímají hory (nejvyšší Vysoké Tatry)
- J země u hranic s Maďarskem a Rakouskem – nížiny
- podnebí vnitrozemské – léta teplejší a zimy chladnější než v ČR
- lesy pokrývají velkou část území
- horská jezera se nazývají – plesa

Historie:

- prvními obyvateli byli Keltové, v 6. stol. přišli Slované
- 9. stol. – součást Velkomoravské říše
- 906 – území zabráno Maďary (Uhry) a ti zde vládli dalších 1000 let
- 1918 – Slovensko se spojilo s Českem – vznik Československa
- 2. sv. válka – vzniká Slovenský štát (částečně spolupracuje s hitlerovským Německem), ale během války vypuklo Slovenské povstání proti nacistickému Německu
- 1948 – společně s Českem – nástup komunismu (vliv SSSR), 1989 – pád komunistického režimu
- 1993 – samostatnost Slovenska (oddělení od České republiky)
- DNES: stále přetrvávají spory s Maďarskou menšinou na jihu Slovenska

Zemědělství:

- polovinu území zabírá zemědělská půda
- zemědělství zaměstnává asi 10% obyvatel
- rostlinná výroba převážně na jihu – pšenice, ječmen, kukuřice, slunečnice, ovoce, zelenina, víno, tabák
- chov prasat, skotu, ovcí
- těžba dřeva

Těžba:

- těžba nekvalitního hnědého uhlí
- rudy barevných kovů (RBK) – Slovenské Rudohoří
- ropa, zemní plyn – kvalitní, ale málo

Průmysl:

- jaderná elektrárna Jaslovské Bohunice – zajišťuje polovinu spotřeby elektřiny
- hutní průmysl – Košice
- petrochemický průmysl (zpracování ropy) – Bratislava

- výroba papíru a celulózy

+

- turistika – země má velké možnosti, které ale nejsou zatím dostatečně využity (Tatry, lázně atd.)
- dopravní síť byla vybudována po roce 1918 (po spojení s Českem), dnes je nutný její rozvoj (silnice) a modernizace

Maďarsko (hl.m. Budapešť)

Rozloha: 93 030 km²

Obyvatelstvo: 10 300 000

- republika

Přírodní podmínky:

- země nížin (Velká uherská nížina...)
- jedno z největších jezer Evropy – Balaton
- většina lesů vykácena – zbytky původního listnatého lesa se zachovaly jen na horách (Bakoňský les...)
- léto je velmi horké, zimy občas velmi chladné (vnitrozemské podnebí)

Historie:

- 1. stol. př. n. l. – většina dnešního Maďarska součástí Římské říše – Panonie
- 9. stol. – příchod dnešních Maďarů (jejich nejbližšími příbuznými jsou Finové)
- 1000 – 1526 – vládnou uherští (maďarští) králové
- 16. a 17. století – součást turecké říše
- 17. stol. – Maďarcko (Uhry) ovládli Habsburkové
- 1867 – vznik Rakousko-Uherské monarchie
- po 1. sv. válce – jako poražený přišlo Maďarsko o 2/3 svého území (např. Slovensko)
- 2. sv. válka – Maďarsko na straně nacistického Německa
- 1949 - 1990 komunismus, v roce 1956 lidové povstání proti komunismu, které bylo tvrdě potlačeno za velké pomoci SSSR
- DNES: časté, ale drobné spory se Slovenskem kvůli menšině Maďarů žijících na Slovensku

Zemědělství:

- 60% země zabírá orná půda
- velký vývozce zemědělských produktů (potravin)
- převládá rostlinná výroba – pšenice, kukuřice, cukrovka, slunečnice, ovoce, zelenina (papriky), víno

Těžba:

- hnědé uhlí, ropa, zemní plyn
- bauxit

Průmysl:

- 45% elektřiny vyrobí jaderná elektrárna

- strojírenský průmysl – např. autobusy
- potravinářský průmysl – konzervárny, mnoho tradičních maďarských potravin (uherský salám, tokajské víno, debrecínská šunka...)

+

- důležitou dopravní cestou je řeka Dunaj
- turistika – maďarské lázně a jezero Balaton
- je nutná modernizace dopravní sítě